

340

פרוטוקול מס'

מישיבת ועדת העבודה

יום ו' כ"ז בסיון תשל"ו - 25.6.1976. שעה 8.30.

נכחו:

חברי הוועדה: ש: ארבל-אלמוזלינו - היו"ר

פ: גרופר

ל: דינאן

מ: דרובלס

י: יודין

ג: כהן

מוזמנים:

מ: ריבלין

ע: נרקיס

- מנכ"ל הסוכנות היהודית
- מנכ"ל מח" העליה והקליטה בסוכנות היהודית.

- משנה למנכ"ל מח" העליה והקליטה

- מנהל המח" לחינוך ותרבות בגולה

- מנהל חטיבת יחסי ציבור ועתונות

- מנהל המח" לחינוך תורני בגולה

י: דומיניץ

מ: רביד

מ: קלכחיים

ח: חמיאל

מזכיר הוועדה: מ: משולם

ש: ז"ק

רשמה:

סדר-היום: המשך הדיון בהצעתה לסדר-היום של הברת-הכנסת ג. כהן בכעיות העליה והירידה מהארץ.

-2099

(נתקן ביום 20.7.76)

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: פותחת את הישיבה.
אני מקדמת בברכה את מנכ"ל הסוכנות היהודית
מר משה ריבלין ואת ה"ה: נרקיס, דומיניק, קלכהיים, רביד וחמיאל.

חברת-הכנסת ג. כהן העלתה במליאת הכנסת הצעה
לסדר-היום ב-25.2.1976 לדון בכל הנוגע לבעיות העליה והירידה מהארץ. לפני
שבועיים התחלנו לדון בנושא זה וכעסנו על שלאותה ישיבה שאלה הוזמן מר
ע. נרקיס הוא פנה לעיסוקים אחרים. אמנם הוא לא התבטל. אבל אנחנו סברנו
שהנושא שהועלה בוועדה של הכנסת הוא עדיף.

אנחנו התחלנו לדון בנושא זה. אך כדי שהתמונה
תהיה יותר שלמה רצינו לשמוע גם אתכם. חברת-הכנסת ג. כהן פתחה את הדיון בישיבה
הקודמת, לכן אני פסורה מלתח לה עכשיו את רשות הדיבור.

אני הייתי מבקשת ממנכ"ל הסוכנות היהודית,
מר מ. ריבלין שיפרוש בפנינו את כל עניני השליחים כמו: האם ישנן הרבה מחלקות
בסוכנות השולחות שליחים ועושים זאת יחד, או האם כל מחלקה שולחת שליחים
בנפרד? היום מסר לידינו מר ע. נרקיס תיק המראה על דרכי המיון והקבלה
של השליחים. אולי הצביעו מהי הרמה הנדרשת?

מ. ריבלין:

אני מציע שאני אעביר לכם ביום א' דו"ח
מסכם בנושא השליחים לגבי כל מחלקות
הסוכנות ודרכי מיון כוללים. אמנם, גם בחוברת שהגיש לכם היום מר ע. נרקיס
יש פירוט על מחלקת העליה. בחוברת זו אתם יכולים לראות מה המצב בענין זה.

אני אסתפק בכמה הערות קצרות לגבי ענין
השליחות, אשר מדאיג את מחלקות ההנהלה הציונית ואת ההנהלה הציונית במשך
כל השנים. אני הייתי מפריד בין כמה סוגי שליחים:

(1) המורים - אלה הם אנשים שאני יודע
שיש להם מקצוע מסויים. הם באים מהמקצוע וחוזרים למקצוע. למעשה, לא
נשלח מורה בלי שיוכל לעל-ידי משרד החינוך והתרבות, ובלי שיוכל לעל-ידי
המפקח - ומה שיותר חשוב - בלי שיהיה ברור שאותו מורה חוזר למערכת
ההוראה והמערכת שומרת על מקומו. אתה לא יכול להוציא סתם אדם, אלא זה
צריך להיות מורה-מומחה העוסק בהוראה, מומלץ על-ידי מפקחיו; ובחלק גדול
מהמקרים בחירת המורה נעשית בשלושה שלבים: א) על-ידי משרד החינוך והתרבות;
ב) המחלקות הנוגעות בדבר; ג) איש ביה-הספר אליו נוסע המורה, או על-ידי
אותה מחלקת לחינוך, או המחלקה לחינוך לתרבות תורני שבראשה עומד מר רביד,
או המחלקה לחינוך בגולה שבראשה עומד מר פינקלשטיין ומר קרונה ומר חמיאל
הוא מנהלה; ובחלק גדול של המקרים בוחר ביה-הספר, או לשכת החינוך
העירונית באים לבדוק ולמייין את האנשים יחד אתנו.

(2) שליחי תנועות הנוער. שליחים אלה
נבחרים על-ידי תנועות הנוער ובאחריות תנועות הנוער לפעולה בתנועות הנוער -
לטובה ולביקורת. אני הייתי מבקשת מכם להבחין בין שליחי תנועות הנוער לבין
שליחים ישירים שלנו. כאשר אני מדבר על שליחי תנועות הנוער החינוכיות אני
רוצה להבהיר כאן שלמחלקת הנוער והחלוץ ישנם 3 סוגי שליחים: א) שליחי
תנועות הנוער שבחלקם נתמכים על-ידינו. אבל לא עלינו הבחירה והם פועלים
במסגרת תנועתם; ב) שליחים היוצאים למרכזים קהילתיים ולקהילות - כאן
אני חושב שישנה אחת ההשתפרויות החשובות ביותר של השנים האחרונות והיא
שבשורה של מרכזים קהילתיים יוצא שליח לעבוד במרכז קהילתי כאשר בחירתו
נעשית אולי מקודם על-ידי מרכז בעתונות; ג) ועדה מייצגת שבה קובע האיש

מ. ריבלין:

מארה"ב, או מאירופה. זאת אומרת, אני לא יכול לשלוח שליח מבלי שהאיש משם קובע.

נוסף לכך, הם גם משלמים את משכורתם ואנחנו משתתפים בהכשרתם ובהסעתם, ולעתים בחוספת קסנה למשכורתם. אנחנו התחלנו בכך ב-1966 והיו לנו 4 שליחים כאלה. כיום יש לנו - 50 שליחים. עוד לא קרה מקרה שמרכז קהילתי שקיבל שליח וזה חזר לארץ ואמר שאין רוצים בו יותר. רבים המקרים כאשר אנחנו אומרים לשליחים לחזור כעבור 2-3 שנים ואנשי הקהילה מתחננים שהם ישארו יותר, כי שליח כזה משנה את פני המרכז הקהילתי; שליח כזה הופך את המרכז הקהילתי. היה לנו כזה בדיטרויט שהשתמש בכל האמצעים החדישים ביותר של אודו-ויזואל בלימוד הלשון העברית והיה לדוגמה לכל ארה"ב; או שליח שהיה לנו בסנט לואיס; או כל אותם השליחים המביאים ל"הפנינג" המוני. אני חושב שיש משקל עצום לשליחים כאלה.

אגב, יש דבר מאד מעניין בקשר לשליחים אלה - כאשר הם גומרים, הם ביקשו להיות חברים בוועדת התכנון ולעבוד שנה בוועדה זו על-מנת להכין תכניות הקשורות בישראל; וכשלב ב' אותה קהילה פתחה כאן משרד ישראלי ומינתה את השליח הישראלי להיות המנהל במשרד בישראל. תראו איזה תנועה של שליחות!

כן ישנם נציגים ישירים של מחלקת הנוער וההלוץ. למשל: בפריז ישנם 3 נציגים - אחד מפקח על פעולות הנוער, אחד במרכז הקהילתי ואחד מטפל בענייני סטודנטים. באנגליה יש 1/2 נציגים שהוא הנציג הישיר של המחלקה. אשר לגבי השליחים הפונים למרכז קהילתי - גם לו רציתי לא הייתי יכול לקבל אותם לפי מפתח מפלגתי, כי הוא חייב להיות בוגר בתואר ראשון של האוניברסיטה, הוא חייב להמשיך ללמוד שם. לכן, כאשר אני בא למרכז כזה אינני שואל על השתייכות המפלגתית ואתם תווכחו עד כמה המפלגה שאתם מדברים עליה איננה ברובה. (מ. דרובלס: האם אני קבעתי את המפלגה השנייה בגודלה כמקופחת?) אני מודה שישנם רבים בלתי מפלגתיים. אולם הבעיה היא שכולכם נפגשים עם שליחי תנועות הנוער - כאן יש הסכם שנקבע בקונגרס.

הסוג הבא של שליחים הם שליחי מחלקת העליה, ומכיון שה"ה נרקים ודומיניין נמצאים כאן, הם בוודאי ימסרו את הפרטים. אולם, אני רוצה להגיד לגבי מחלקת העליה שהיום ישנם פחות מ-100 שליחים וחלקם הם במקומות הבאים: וינה העיר - התקן כאן בוטל, יש בווינה מחנה העולים - זה דבר אחר. שליחים אלה העוסקים בעידוד העליה מפוזרים על-פני כל הארצות. יש כאלה החושבים שמספר זה הוא קטן מדי ויש צורך לעבור עוד פעם על המפה.

בשנים האחרונות עשינו עבודה גדולה בשני כיוונים עיקריים לגבי דרכי מיונם של השליחים ודרכי הכשרתם. הכוונה כאן לגבי כל המחלקות - גם לגבי מחלקת החינוך שאותה הזכרתי קודם לכן, גם לגבי מחלקת העליה וגם לגבי מחלקת הנוער וההלוץ. כאן אני רוצה להביא דוגמה שתיתן לכם איזו שהיא תמונה והיא: השנה פנו על-מנת לצאת לשליחות אל מחלקת העליה 280 מועמדים, הגיעו לראיון ממשי, לאחר מיון - 155 איש; לאחר מיונים אחרים הגיע מספרם של אלה שאושרו לקורס ל-46 איש; מהם בוודאי יצאו כ-40 איש. פירוש הדבר ש-280 איש או קרוב ל-300 איש יכול להוציא למעשה רק 10%, כי לקורס מגיעים רק 46. הניפוי הראשון הוא כמובן עניין השאלון, אשר בו אתה לומד על השכלתו של האדם אם היא מתאימה, או אם אין לו יסוד בשפות, או אם אין לו יסוד בפעילות ציבורית.

מ. ריבלין:

אלה שעברו את השלב הראשון עוברים לוועדה המחלקתית לריאיון שני. ועדה זו מורכבת משלושה עובדי המחלקה המקיימים שיחה ארוכה עם השליח כדי לקבוע אם אכן הוא מתאים לתפקידו, כי אין הריאיון הראשון דומה לשני. לאחר שהם עוברים את המיון הראשון על-ידי המחלקה הם נשלחים למכון לפסיכולוגיה שימושית, ושם ישנם מבחנים בכתב ובעל-פה של ארץ היעד.

י. דומיניץ:

אנחנו מודיעים למכון הפסיכו-טכני מה אנחנו מצפים מהשליחים האלה כגון: האשרויות שלו, כושר הארגון, כושר הריאיון הראשון בשיחה של רבע שעה. למכונים אלה ישנם טסטים שהם עורכים לקצינים, טייסים וכו' ביחס לכושר התפישה, כושר החשיבה, שיטות עבודה, הספק בעבודה שגרתית, היחס לעבודה, מסירות לעבודה, משמעת, היחס לאנשים, היחס לחברים ולקוחות, יכולת ארגון ועוד.

מ. ריבלין:

אזי, לתפקיד הזה מגיעים אנשים לאחר הטסטים האלה, יחד עם השאלון, יחד עם הריאיון המחלקתי והייתי מוסיף ואומר שגם מבחינת כישוריו לענין הזה הם חושבים אותו למתאים - לאחר כל אלה ישנה הוועדה הציבורית שבה יושב איש ציבור והמעקב אחרי האיש תוך כדי השתלמות שעורכים לרעיון הציונות. יוצא איפוא שמתוך 46 איש שהגיעו לקורס מחקבלים רק 30, כלומר, מהתחלת התהליך של השאלון, הריאיון אם האיש בכלל מתאים, הבחינה הפסיכו-טכנית בכתב ובעל-פה, הוועדה הציבורית המעקב בקורס - הרי תבינו שחל שיפור בענין זה, ובעיקר, אם תקחו את שליחי העליה בשנים האחרונות ותראו מניין הם באים - אתם יכולים למצוא שם עורכי-דין המוכנים לתת 3 שנים לשירות הציבור. עלי לציין שמעטים מקרב הפקידות הממשלתית המגישים את המועמדותם, ואם ישנם כאלה, הרי אלה אנשים עם נסיון קליטה, אנשי משרד הקליטה המוכנים להקדיש 2-3 שנים לשירות הציבור; וכן גם עתונאים.

אני חושב שהאנשים המרכזים בענין זה, ובעיקר, אם תראו את הדבר גם מבחינת הכנתם של האנשים, מבחינת התערוחתם בארץ וגם מבחינת המיגוון הרחב שממס באה הבחירה - זה יהיה חתך רחב של האוכלוסייה.

אולם, אם אני מדבר על מחלקת הנוער והחלוקה הרי כבר הזכרתי ששליחי תנועות הנוער באים מקרב חברי המשקים. בקרב "יהודה הצעיר" זה לא כך ובקרב הצופים זה לא כך; וכאן אני רוצה להגיד שלמרות שהם שליחי תנועות הנוער אמרנו שהם חייבים בשני דברים: א) לעבור קורס לפני שהם יוצאים לחו"ל והם גם יכולים להיות נפסלים אם הם לא עברו את הקורס, כי הקורס הוא די קשה. אותו שליח תנועות הנוער יושב 6-8 שבועות בירושלים ומבחינת החומר הנלמד, ידע השפות והמעקב אחריו - הוא חייב לעמוד בקורס קשה. לפני 3 שנים לא היה קיים דבר כזה לגבי שליח תנועות הנוער והדבר קיים כרגע לגבי שליחי תנועות הנוער, ואנחנו נעקב את השליח אם אין הוא יודע את שפת הארץ אליה הוא עומד להשלח;

או כאשר הוא עומד לצאת למרכז קהילתי - אזי, נוסף על כך הוא חייב להיות בעל תואר אקדמאי ומקצוע שהוא יוכל ליישם אותו בארץ היעד. כן אנו רוצים שהשליח ידע היטב את לשון ארץ היעד כגון: צרפתית, או אנגלית, כי הוא צריך להתקבל עם על-ידי הנוער, גם על צוות העובדים וגם על-ידי הוועד המפקח של המרכז הקהילתי, ובעיקר, כאשר רוצים למשוך את הקהילה אחרי המרכז. לכן, נדרש מהשליח נסיון רב בעבודה חינוכית

מ. ריבלין:

עם צעירים ונוער - ובוודאי שאנחנו נעדיף אדם שעבד עם קבוצות צעירים ויש לו היכולת להשלב בעבודה של הצוות ובחיים הלאומיים וההיסטוריים של עם ישראל. אנחנו כמובן מאד נעדיף אדם שיודע את נושאי החברה הישראלית, או אדם המצטיין בשטח לימוד העברית, או בשטח ארגון חוגים, ובזה הוא עולה על האחרים. דבר זה מקנה בהחלט גישה מאד ישירה. אבל גם הוא צריך לעבור את הקורס. אם אני לוקח לדוגמה את נציגי מחלקת הנוער והחלוצ, הרי אלה שליחים המועלים במשרדים של מחלקת הנוער והחלוצ ובעת הצורך הם משמשים לעזר נרחב ביותר. בדרך כלל, אנחנו משתדלים שיהיו אלה עובדים בכירים של המחלקה. לדוגמה: אם אנחנו לוקחים את דן קרמר בצרפת - הוא איש המחלקה עצמה. אנחנו גם נעזרים במכון. אז אם אני לוקח את כל התכונות שאני דורש מהשליח לאחר שהוא עבר את הסדנה בקורס ששם הוא נמצא במעקב מתמיד, הרי אנחנו הגענו היום, כלומר, בשנה האחרונה, להתקדמות עצומה בענין זה, ובעיקר ב-3 דברים:

ישנה סלקציה והסלקציה נעשית מתוך פונים רבים; ואם דיברתי קודם על מחלקת העליה, ואם אני לוקח את מחלקת הנוער והחלוצ ואומר שתחילה פנו כ-300 איש, לריאיון הראשון הגיעו - 210 איש, מהם התקבלו לקורס - 82 איש. זאת אומרת שפחות משליש מהפונים מתקבלים והאחרים נפסלים, ובעיקר, אם אין להם נסיון בעבודה חינוכית עם נוער. ישנם 4-5 שליחי עליית הנוער הנמצאים בצרפת, בארה"ב ובדרום אמריקה. בדרך כלל, מחלקת העליה עושה להם את העבודה, כי המחלקה מעונינת שזה יהיה במערך הכללי של מחלקת העליה. כלומר, אם אני מגיע היום למצב: ישנה סלקציה והסלקציה היא ממיגוון רחב של פונים, שהמיון הוא קפדני, וישנה הכשרה - אלה הם שלושת הדברים העיקריים המביאים אותנו להתקדמות העצומה.

אולם, אני חייב לציין עוד דבר: בשנתיים האחרונות אנחנו מנסים לאחד שליחויות - בין אם אלה שליחויות של מחלקת הנוער והחלוצ, או שליחויות שהן של מחלקת העליה, הארגון וההסברה, או שליח שיוצא לקהילה מסויימת הוא שליח רב-תכליתי ויש לנו כאלה בשורה של מקומות בארה"ב, צרפת, אנגליה ועוד - שם הדבר הזה ממש בפעולה.

ההנהלה נמצאת כרגע בעיצומו של דיון על יסוד ההתקדמות הזו ומה אנחנו מתכוונים לעשות. אנחנו נקיים דיון בנושא זה ואני ברשותכם אביא לכם מהן הצעות ההנהלה. אנחנו הגענו לידי כך שמחלקת העליה יכולה להגיד מהם הקריטריונים שלה ומחלקת התרבות יכולה להגיד מהם הקריטריונים שלה; ואנחנו רוצים להגיע מתוך כל הקריטריונים האלה לקריטריונים אחידים, כי אנחנו רוצים מהרגע הראשון להחדיר את ההכרה שהשליח הוא שליח התנועה הציונית. אמנם, יכול להיות שאת מרבית זמנו הוא מקדיש לתנועות הנוער. אבל אנחנו רוצים להגיע לקורס אחץ, אשר בו יינתנו הדברים הבסיסיים לכולם ואחר-כך עובר השליח לנושא העליה, נניח, או לכל נושא אחר. (מ. דרובלס: כיצד יכול לפעול העקרון הזה אם לדוגמה בוונצואלה אנחנו מנצלים את שליח הנוער והחלוצ שהוא במקרה שליח השומר הצעיר; ושם יש הרבה יורדים - איך יכול שליח של השומר הצעיר לפעול שם אחד ויחיד?) אמנם יכול לבוא ולהגיד שאם אתה שליח רב-תכליתי לוונצואלה, חרי הוא צריך להיות בעל תכונות אלה ואלה, כי אנחנו רוצים להגיע לכך שיהיה לנו מכון משותף ולא רק בגלל החסכון בכסף - ובוודאי שגם זה חשוב - אלא אנחנו חושבים שצריך להיות שליח של התנועה הציונית. אחר-כך הוא יעבור את ההסבה המקצועית.

דבר שני - אנחנו משתדלים עד כמה שאפשר שהשליח יהיה רב-תכליתי שיכול לעשות דברים רבים. לפעמים זה יכול להיות

מ. ריבלין:

שליח של כל המחלקות, או רק של שתי מחלקות. אבל העיקר הוא שלא יהיה מוגדר למחלקה מסוימת.

גם לגבי שליחי תנועות הנוער ישנם דברים שאני יכול להיב בהם את כולם. יחד עם זאת חשוב שיעסקו בעליה ויקיימו מבצע הסברה. אבל הם אינם מתחמטים רק ל"הקש בדלת" לעליה. אנחנו רוצים לנסות דבר זה. לדוגמה: בפריז התקיים מבצע ההזדהות עם ישראל שהיה תוצאה של כינוס ירושלים. אני הייתי קשור בענין זה ואחרי ההצלחה כולם גאים בו. אבל כאשר אני דיווחתי לראש הממשלה ואמרתי לו שבפריז מדברים על 50.000 איש, אבל אם יהיו 30.000 אנחנו נראה בזה הצלחה. אבל ברור שאם אנחנו לא נוציא אלפים שיצאו למבחן הזדהות זה - לא עשינו דבר, זהו דבר שצריך היום לעשותו, וכך עשינו והוא עבר בהצלחה והיו 100.000 איש. אני אינני שבע-רצון מכך שבניו-יורק צעדו בצעד ירושלים לא פחות, אבל לא יותר מאשר בשנה רגילה; ואני רוצה לגייס את השליחים לענין ההזדהות.

בכלל מחברר שיש קונצנזוס לאומי וזה ענין יהודי ברית המועצות. אזי, בכל מקום כזה ששם יש שליח מרכזי מטעם ההנהלה הציונית שיכול לתת הוראות בענינים כאלה - אני חושב שדברים אלה יתקבלו על-ידי חברי ההנהלה הציונית. אנחנו נמשיך בדיונים אלה ביום א' הקרוב.

אנחנו תו בעוד דבר והוא ענין משך השליחות. אמנם המיד אפטר להגיד שמישהו מהשליחים נשאר 5 שנים במקום כהונתו; או אם באים ומדברים על האיש בג'נבה, הרי אני יכול להגיד שהאיש עושה מעל ומעבר. אבל האיש היושב בג'נבה איננו יושב שם על-מנת לגייס עולים מג'נבה, אלא הוא היה צריך לעבור כעבור 3 שנים. אבל לאחר שקרה הענין עם המחבלים בוינה העברנו אותו לכמה חודשים לג'נבה והוא נשאר שם שנתיים. ושוב אני אומר שהיה חשוב שהוא יהיה שם במקום. ככל מקום, אנחנו רוצים להעביר החלטה בהנהלה ששליח נמצא בחו"ל 2-3 שנים; אם עליו להשאר לשנה רביעית - צריכה להתקבל החלטה מיוחדת במינה של מועצה הנהלתית, כי אכרנו למורה בקנדה, לדוגמה, שעליו לחזור והמפקה על החינוך ומזכיר הפדרציה הציונית אמרו לנו: אתם לא יודעים מה אתם עושים לנו, ובידי ישנה כל חליפת המכתבים ועדיין לא החלטנו בענין זה. בוודאי שמתוך מאות שליחים שאנחנו שולחים, ואנחנו כרגע מדברים על למעלה מ-700 שליחים ישנם כאלה האומרים שאין לנו פה בארץ מקצוע ואינני שבע-רצון מזה. אבל אני יכול להגיד שההוראות פועלות. למרות זאת, קראתי מספר מדהים על אנשי משרד החוץ ואני רק מקווה שהמספר איננו נכון, הרי אם תקחו את מספר השליחים שלבן שנשארו בחו"ל מי יספרם על כך יד אחת.

אני רוצה שתשימו לב למאמץ הנעשה והקראו את "אמות המידה והמיון" על-מנת לשפר את הדברים, ואנחנו עדיין איננו אומרים סוף פסוק. כל-אחד מאתנו נוסע לחו"ל ורואים גם את השליחים הלא-מוצלחים. אבל ישנו ציבור גדול שעושה עבודה מברכת ורואה בזה שליחות ויעוד, וכאשר מתקיימים זה מתקבל בהכללות, ואני רוצה להביא כאן לדוגמה את השליח בלוס אנג'לס. זהו בחור שהלואי על כל שליחי ישראל. אבל הוא עושה שגיאות בתום לב שהטעו אותו עם שכר הדירה כאשר באו ואמרו לו שאם אתה שוכר דירה זה עולה לך כך וכך, ואם אתה קונה דירה - אתה חוסך כסף. הוא עשה מה שעשה בתום לב, כי הוא חשב שאיש לא יחשוך בו שהוא רוצה לרדת. אני יכול לספר לכם סיפור פנטסטטי שיום אחד אני בא לתנהלה ורואה שם צוות טלוויזיה, כי הוא בא לסקר את ענין 300 הנערים מישראל היוצאים לחו"ל למחנות הקיץ. הייתם צריכים לראות את הנערים האלה לפני שהם יוצאים ואחרי שהם חוזרים. אבל אם יתברר שאחד מהם הביא טרנזיטור אתם במשך חודשים השמעו על הענין הזה.

מ. ריבלין:

לכן, יש לעקוב משנה לשנה ולראות מה אנחנו עושים לשיפור המצב. אנחנו מתכוונים תוך יהודשים הקרובים להביא את הדברים ואני מאד שמח שוועדה של הכנסת נתפסה לענין זה.

ע. נרקיס:

אני רק רוצה להשלים כמה דברים. אני רוצה להזכיר לוועדה הנכבדה הזו שאני פניתי

עוד לפני הפגישה הראשונה והצעתי לכם לשמוע תחילה את מר פ. ריבלין, כי לו יש ראייה כלליה של כלל השליחים, והוא יכול לשים את הבעיה בקונטקסט הנכון.

הפקיד העליה הוא הפקיד קשה מאד, מכיון

שכל היהודים שהיו חייבים לבוא לישראל - הם כבר פה. היום באים מחו"ל אלה שרוצים לבוא. אני גורס שכל היהודים שהיו חייבים לבוא לארץ - באו, בין אם זה ממחנות ההשמדה, או מארצות האימלם, כלומר, כל אלה שבאו אחרי הקמת המדינה. היום, היהודים החיים בחו"ל אם הם רוצים - הם באים, ואם הם אינם רוצים הם אינם באים - זו עובדה, פרט לסוריה שזה ענין מיוחד.

אנחנו מוציאים שליחי עליה מתוך מחשבה

שאם יהודים רוצים לעלות יהיה מישהו על-מנת לתת להם אינפורמציה על החיים במדינת ישראל ולדווח להם על כל מה שקורה פה, ובאם הם ירצו לעלות - להקל על עלייתם. אני מצטער מאד על שנתקלתי בשנה האחרונה בדוגמה: אנחנו באים לאסיפה של 4000 איש בהילטון בניו-יורק ושם דיברו רק על עליה. חבל מאד שלמוחרת לא ארצו כולם את החפצים ולא באו לארץ. גזלדה שהיא נואמת מצויינת כשהיתה בניו-יורק בייסנו אותה לענין זה והביאו ציבור של 3000 איש. אבל לא כולם ארצו את החפצים ובאו. התוצאה מלהלהיב אנשים איננה גדולה, ואני מדבר רק על עליה, כי אינני מדבר על יהודי ברית המועצות שלו היו יכולים לצאת היו יוצאים. האשליה הזו שהמיד חשבו שרוב רובו של העם עולה לארץ איננה נכונה, כי זה שעולה לארץ רוצה לדעת מה יקרה אתו כאן. ושוב, הישראלים בארץ יכולים לעזוב את הארץ וזה חבל. אולם אותם היהודים מיון, איטליה, תורכיה, צרפת, בלבנון, בארה"ב ובאוסטרליה אומרים בסדר, אנחנו רוצים לבוא. אבל כל יהודי אומר: אני רוצה לדעת איפה אני אגור. אומרים לו: אתה צריך למצוא לך מגורים. על כך הוא משיב בסדר. אבל מה תהיה תעסוקתי, ממה אני יכול להתפרנס. פה נכנסים לחמונה השליחים. לכן, אנחנו כולנו רוצים לעשות את העבודה כך שיהודים יבואו לארץ בלי כל זה, לדוגמה: ישנו גרעין של בית"ר - זהו דבר יפה כיצד 30 איש מצרפת עולים לבית שאן, כלומר, אותו ציבור של ה-אס. אס. אי. באים לישראל וזהו זה. אותו דבר קרה בצרפת עם 120 איש של גרעין "הדרור" שהגיעו לגבל. כמובן, שכל אלה הם קליינטים. ספיר המנוח היה מתלוצץ ואומר: יהודי אחד אומר לי שהוא עולה בשנת 1978, ואחר - בשנת 1979; אזי, אני מחנך את היהודי שעולה בשנת 2000 והלב שלו היה נשבר, כי אם מישהו רוצה ללכת לבית ים ושם אין דירות, ומישהו אחר אינו רוצה ללכת למקום ששם יש דירות, היו אומרים לו האם אתה יכול להתאמץ לסדר לי את הדבר.

לכן, אנחנו מנסים לעבד עכשיו פרויקט של עליה

קבוצתית כמו זה של בית"ר שהלכו למקום אחד, או כמו הצרפתים - דבר זה מקל מאד. אנחנו מנסים להביא עכשיו משפחות לאשדוד, ובשנה שעברה הגיעו לשם 17 משפחות והשנה - 45 משפחות. כן הבאנו מספר משפחות מארגנטינה לבאר-שבע וביקשנו מהם שיכתבו לקרוביהם, או שיתנו לנו את כתובות קרוביהם, כדי שיהיה תיאום והם יוכלו לקבל אינפורמציה על תעסוקה. אז יצא אדם מרכזי לארגנטינה על-מנת להביא להגשמת הרעיון הזה של העלאת המשפחות שחלכו כולם לבאר-שבע; והנה, ברוך השם, עד ינואר הגיעו 100 משפחות. אבל אם מישהו אחר הולך למקום אחר לגור - מתברר שמשרד הקליטה ירושלים החליט על כך והענין נגמר; לכן זה קשה בקריעת ים סוף ויש קושי במקום הדיור והתעסוקה - כל הדברים האלה אינם בידינו. כאשר שליח מקבל משפחה

ע. נרקים:

עולה לטיפול - והיום זה לא שווה לגבי כל משפחה, כי זה כולל את כל הקשור בילד ובילדה, ומה העשה האם ואיפה יהיה מקום העבודה של האב, הרי כאשר באה קבוצה כזו לאשדוד - זהו דבר יפה, כי אז כל הנשים של כל המשפחות הולכות לעשות הסבה מקצועית כדי שתוכלנה להשתלב בתעשיה שבעיר. אותו הדין לגבי המשפחות הבאות מדרום-אפריקה לבאר שבע.

אולם, כאשר העולה ממלא את השאלון בבנין של משרד הקליטה, בו הוא מבקש לדעת פרטים על הדיור, על מצב התעסוקה, על הינוך הילדים, הרי מבלי שהמשפחות מקבלות השובות, או אינפורמציה על השאלות הללו מהעוררות כאן פרובלמות. אז אתה יכול רק להתמלא התפעלות כיצד היהודים האלה שומרים על יהדותם כאשר 40% שם הם נשואי הערובות, דאיך הם יכולים לשמור על הילד הקטן. אבל אתה יכול להתמלא כמה שאתה רוצה, כי מכאן הפועל היוצא לגבי המקרים של השליחה. אזי אם הוא לא עושה "השליך" - האם זה עושה את הרושם הגרוע ביותר? כי אין שליח שיהיה בקי בכל הדברים הללו; ואם השליח מקבל במחלקה 6 שוועות של השתלמות ואחר-כך הוא בא לחו"ל ושם יש נוהלים אחרים והוראות המכס משתנות מיום ליום. השליח הייב להיות בקי בכל הדברים האלה לא רק כדי שהמשפחה לא תתבע את הסוכנות לדין, אלא הדבר חשוב גם לשם שלנו. אנחנו חושבים שזהו אחד הדברים החשובים ביותר.

כיצד נצליח לעשות את הדברים? יאמינו לנו כל אלה שבאו והמיד אמרו לנו והעירו לנו - ושמעתם עכשיו את המספרים. דעו לכם שאנחנו דואגים לתנאים בכל מדינה ומדינה, כי הם שונים מארץ לארץ והשליח שנשלח להודו, למשל; אינו מתאים לארה"ב, ולהיפך. אנחנו חייבים במיגוון מקצועי רחב, כלומר, לא כל השליחים צריכים להיות מהנדסים או עורכי-דין. השליחות צריכה להיות מורכבת מאנשים שונים והשגב שיהיו שליחים דתיים, או שהשליח ידע מסורת מהי - הדבר רצוי מאד. אני נולדתי בירושלים וכשנקראתי בפעם ראשונה לעלות להורה לא ידעתי איך עושים זאת. אחר-כך למדתי את הדברים וכשיצאתי בפעם ראשונה לחו"ל בשנת 1953 כבר ידעתי את הדברים. אני רק משמש דוגמה לשליחים מפני שבאשר באו ההורים שלנו הם מרדו בכל מה שהיה. לעתים יש גם הפתעות: היתה לנו משלגה כזו בדמנו באנגליה כאשר רצו להטיל על השליח את מרבית צורות העלייה. אנחנו אמרנו: לא! הדבר הקל ביותר להגיד שלארה"ב יצאו האמריקנים. אני לא מציע ללכת בדרך זו, אלא מוכרחים לדון כל דבר לגופו, כי יכול להיות שליח שהוא אמריקני והוא טוב ויכול להיות פיסחו שנולד בארץ והוא לא פחות טוב.

ישנם עוד קריטריונים שהם לא פחות חשובים כמו הדרך חזרה. במשך 8 השנים האחרונות ירד אדם אחד שהיה שליח העליה באוסטרליה. כאשר אדם יוצא לשליחות אנחנו שואלים אותו מה הוא יעשה בתום השנתיים, לאן הוא חוזר. אז אותו שליח צריך להביא לנו אינפורמציה על כך, וזהו אחד מהכללים שלנו. אותו אדם שירד היה מורה בבית-ספר אורט בארץ. הוא ירד מהארץ משום שהיה לו בן שהיה צריך ללכת לצבא. משום כך אנחנו תמיד מבקשים לדעת מהי הדרך חזרה וישנה ביקורת של מבקר הסוכנות. ישנם כאלה האומרים לנו: הפעלו לפי מכרז; ויש אחרים שאומרים: בשום אופן אין לפעול בדרך של מכרז. לכן, עד היום חסרים לנו אנשים, לתנועת העליה באס"קה ובאו רק 14 אנשים אמריקנים. אין מספיק אמריקנים שנמצאים בארץ מספיק זמן והשתרשו בה יפה ומתאימים לתנועת העלייה. לכן, אני אומר שלא פשוט להביא את הדברים ואהם שמעתם את הקשיים. אני יכול רק להבטיח לכם דבר אחד שאין בידינו כל הערבויות שנהיה צודקים בכל מאת האחוזים של האפשרויות. אבל אני כן יכול להבטיח לכם שאנחנו מנסים ללמוד משנה לשנה; וכשהיה לנו ענין עם השליח מלוס אנג'לס אשר היה היחידי משליחי העליה שקנה דירה ועשה זאת מהוך המימות. אנחנו הוצאנו מיד הוראה שאינה משתמעת לשתי פנים: לא ירכוש השליח בית או כל נכסי דלא בידי. האם אתה צריך לתת הוראה כזו, איפה עוד ישנה הוראה כזו?

ע. נרקים:

במשך שנתיים נהגנו להעביר את השליחים במכון "קרנבי" ששם לומדים איך לשאת נאום. אולם אחרי שנתיים הפסקנו, כי היתה ביקורת קשה; כי אמרו: איך יכול להיות שיבוא שליח שלא ידע להופיע בציבור, ובעיקר, נפסק הדבר בגלל אותם האנשים שעברו את המכון הזה ואמרו שהוא איננו מוצלח.

משך השנות - החוזה שהסוכנות עושה עם השליח הוא חוזה כלל-סוכנותי עם אפשרות להעריך לעוד שנה - דבר זה עובר לוועדת השליחות. אבל כל היתר הולך ליושב-ראש, כי היושב-ראש איננו נוטה להאריך. יהודים ממכסיקו, למשל, כתבו מכתבים וביקשו שהשליח ישאר והיושב-ראש החליט: לא!

המחלקה לעליה ולקליטה דורשת דו"ח מכל שליח כדי שנדע מה שנעשה שם. יש כאלה שכתבו דו"ח מלא יותר מאחרים, ויש כאלה שכתבו פחות מלא ויש מה ושם ביקורת. ב-4 ארצות ישנם שליחים ראשיים כמו: ארה"ב, אנגליה, צרפת וארגנטינה. במקומות אחרים יש שליחים בודדים ונציג המחלקה הנוטע לחו"ל עושה ביקורת בכל מקום ומקום, כלומר, דרך הביקורת הזו והדו"חות החודשיים אנחנו יודעים מה נעשה.

אשר לשיתוף פעולה בין-מחלקתי - עליכם לדעת, כי פעולת העליה היא הקשה ביותר. אזי, אם למישהו יהיו מספר תפקידים ישנה נטייה לעסוק בדבר שהוא לא כל-כך קשה. למשל: בעיר נים שבצרפת ישנם 25,000 יהודים וגם אם יהיו שם 3 שליחים אין הם משתפים פעולה. (ג. דובלס) מה הקריטריונים שלכם בשביל שליח שיצליח? מעולה לא דנה הנהלת המחלקה שליח לפי מספר העולים שהביא מוונצואלה, למשל, גם אם 3 לשנה והיום יורדים לשם. אנחנו החלטנו לבטל את השליחות לוונצואלה. יש שם היום 20,000 יהודים עם התוספת מישראל ומארצות אחרות. בפרו יש 5000 יהודים ושם יש שליח רב-תכליתי. אולם, איש עוד לא נשפט לפי מספר העולים שהביא, אלא אם מצא לשון משהפת עם הקהילה, אם הוא פעל מתוך מסירות והוא נאמן לארץ.

פ. רביד: יש כיום כ-30,000 מורים שמלמדים מקצועות יהודיים. במסגרת המחלקה שלנו יש לנו 163 שליחים-מורים. כאן אולי אומר משפט אחד על עצם המורה-השליח: היו זמנים שהיו באים אנשי דרום(אפריקה ואוסטרליה והיו יושבים במלון קינג דוד בירושלים ומפרסמים מודעה שהם מחפשים מורים. נדמה לי שעתה הצלחנו למנוע דבר זה. המורה יוצא לשליחות מאתנו ולא על-ידי איזה מכרז כאשר אדם מכין לעצמו אידו שהיא קריירה בארצות אלו.

הקריטריון למורה-שליח הוא פשוט מאוד: עליו להיות לפחות 5 שנים מורה בארץ. אנחנו משתדלים להוציא מורים לא מהגליל, או מהדרום, כי לא פעם אנחנו עומדים בפני השאלה איפה יוחר השוב שהמורה ילמד בדימונה או בחולון. מכל מקום, אנחנו משתדלים להוציא מורים מסקטור מאוכלוס. אנחנו לוקחים אותם לשנת עתודה. (הינו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינג) השיקול הזה הוא משגב, כי השוב שהמורה יגיד שהוא היה מורה בקרית שמונה.

פ. רביד: כאשר הגעתי לקנדה אמר לי יושב-ראש המחלקה מר קלרמן שהשנה אין צורך בשליחים, כי הגיעו לשם זוג מורים מקרית שמונה עם 3 ילדים. כאשר הילדים עמדו ללכת לישון הם שאלו איפה המקלט, כי הם פחדו לישון מחוץ למקלט - התנהגות זו של הילדים השפיעה יותר מכל שליח אחר.

מ. רביד

אין כאן נומרוס קלאוזוז ואם ישנם שני מורים עם אותן הקפליפיקציות, אז כבר אמרתי מה שאמרת לגבי העתודה. אנחנו עושים את הדברים יחד עם משרד החינוך והתרבות במשך השנה, כי לנו חשוב לא רק אם הוא יודע ללמד תנ"ך, אלא לנו חשובה הגישה הציונית שלו, כי מורים מקצועיים יש גם בחו"ל.

המורים הממעתדים לצאת לחו"ל נפגשים להציג יום אחרי הלימודים בתל-אביב, או בחיפה, וכן בכל החופשות וישנה השתלמות של 10 ימים כדי ללמד דברים ספציפיים שהם צריכים לדעת בשביל חו"ל. אז הם יושבים בחוף הירוק ולומדים. באו אלינו 350 איש. דואינו 140 איש ואני מקווה שיבאו 60. שנים אמרו לנו שהחסרון הוא שליח שלנו אינו מצליח בבית-הספר. אבל הוא מצליח בציבור. אני יכול לומר לכם שמורה המלמד היום בחו"ל יושב בבית-הספר כמו פועל בבית-הרושת, למשל, בלונדון הוא יושב בחושך עד חושך. נוסף לכך אנחנו דורשים ממנו השומה לב לגבי יתר השטחים. מתוך 163 מועמדים יוצאים 85 מורים, אשר לא אנחנו אלא הקהילה היא המשלמת עבורם והיא המזמינה אותם. קחו קהילה פרובלמטית כמו דרום אפריקה. הח' יוציא לשלם תשלומים נוספים לכל מורה שרוצה להשאר שנה שלישית ועוד יותר למי שרוצה להשאר שנה רביעית, ויש לנו ויכוח רציני ביותר עם המוסדות האלה כאשר אנחנו מחזירים את המורים. אנחנו אומרים להם שצריכה להיות הפסקה מינימום של 5 שנים כדי שהמורה יוכל לחזור ולהשתרש בארץ.

הנה מר ריבלין סיפר על החלוקה ההזדהות עם ישראל שהשתתפו בה 100,000 איש בפריז. בתוך ההחלוקה פתחנו אולפן לעברית למבוגרים, ושם לומדים כיום 15,000 איש עברית לפי השיטות החדשות ביותר. אנחנו סידרנו שם חדר כדי להעביר שם את השיעורים לעברית. למעשה גרשנו 300 איש ללמוד עברית באותו יום. אולם בכל האולפנים שלנו לומדים 15,000 איש בצרפת. 4000 איש לומדים באולפנים שלנו בארה"ב. אבל שם ישנם אולפנים של "הדסה". אמנש פעם לימדו בצורה פשוטה באולפנים הללו. עכשיו התברר שבאולפני העלייה אפשר ללמד לפי שיטות הדישונג ביותר ויש שיתוף פעולה בינינו לבין מחלקת העלייה. אנחנו מארגנים את האולפנים בקיץ ויש מכון מיוחד בשביל להכין את המורים לבית-הספר. כן אנחנו מארגנים את הדברים עם האשה היא מורה שהיא תעבוד במקצועה גם בחו"ל.

אנחנו מקבלים מענקים עבור סטודנטים הלומדים בחו"ל ואנחנו מעבירים להם כל שנה מענק כזה, כי ישנם סטודנטים הלומדים מקצועות הומאניים הם יכולים להיות מועסקים על-ידינו וללמד 5 ימים בשבוע ולהיות מורים באולפנים. סידור זה עוזר לסטודנט בלימודים, כי הוא מקבל תשלום עבור עבודתו, וזה עוזר לאולפן.

כן הקימונו מרכזיות פדגוגיות. יש לנו שליה משותפת עם מחלקת הנוער והחלוק והמרכזיה הפדגוגית, כי עכשיו הנוער עומד על רמה אפנה גבוהה שהמורה זקוק לידע רב ואנחנו בצורה כזו יכולים להקנות לו ידע. לכן, אם אמרתי שישנם 83 מורים-שליחים המקבלים תשלום מלא, הרי ישנם עוד 10-8 מורים שבמשכורתם משהתפיים גם מוסדות מקומיים ב-50% של השליחים מטעם בית-הספר. למשל, שליח שנבחר על-ידינו לדרום אפריקה והפדגוגיה של דרום אפריקה מזמינה אותו היא בודקת אותו יחד אתנו אם הוא מורה טוב ומתאים לנו, כי יצא לי לבקר בדרום אפריקה ובכנסתי לשיעור. הייתי גלהב, כי המורה למדה על חנה סנש. היא לימדה לפי ספר שהובר באפריקה והמורה מספרת לתלמידים שלמרות שלחנה סנש היו ציונים טובים היא הלכה לעבוד בקיבוץ והיתה ראש הכפר. אני הפסקתי את המורה ושאלתי אותה אם היא מלמדת גם את השירים של חנה סנש. על כך השיבה לי המורה שהיא לא ידעה שחנה סנש כתבה שירים. כן היא לא למדה על המורה היהודי שחנה סנש היתה אחד מראשיו. משום כך אני אומר שיש לנו הרבה צרות, כי ישנם יורדים רבים ואם לא מזמינים את השליחים דרכנו יש לנו צרות.

מ. רביד:

אחרי כנס ירושלים אנחנו החתמנו 40,000 ילדים נגד מה שהוחלט באו"ם. (מ. דרובלס: הזכרת כאן את המרד ועלי לציין ששמעתי מורים בישראל מלמדים את ילדי ישראל ובגולה על המחחרות והתראתי על כך והסבתי את השומת לב ראש המחלקה). ישנה חכנית לימודים ולא תמיד השליח מצליח להתגבר על המתכונת שיש בבית-הספר. הייתי מאד רוצה שהשליח לא יקבל את משכורתו ממנהל בית-הספר, אלא מחנהלה הציונית, או השגרירות. אבל מאחר והמנהל הוא המשלם, כי לנו אין תקציב, כלומר, הקהילות משלמות, אז כזה הוא המצב.

אני רוצה לסכם, כדי שוב להגיע לקווים לפיהם אנו עובדים. אנחנו משתדלים למצוא מורים שגם האשה וגם הבעל הם מורים. אולם קשה מאד למצוא מורים השולטים בעורטובגזית, או צרפתית. כמובן שיותר קל למצוא מורים לארצות הדוברות אנגלית. אני הייתי רוצה להזמין אתכם לאחת מהשתלמויות המורים, שם אנחנו מעבירים קורס בענייני מסורת ומנהגים, וכך קורס בענייני נימוסים.

ח. חמיאל:

מר רביד עמד על מספר המורים בחו"ל: אבל הוא לא אמר כמה מורים חסרים בחו"ל. ישנן כ-22,000 משרות בחו"ל שיש צורך במורים שיאישו אותן. צריך לדעת שהחינוך בתפוצות לא יתקיים בלי עזרת המדינה, הוא לא יכול להתקיים בלי עזרת המדינה, כי עד לשואה הייתה אירופה זו שסיפקה את הכוחות הרוחניים לגולה - כל מה שנכלל בציבור הזה של אנשי רוח וכלי קודש, הרי אירופה זו שנחרבה ויהדות אירופה פעלו במדינת ישראל ובארץ-ישראל עוד לפני שקמה המדינה. לא היה שום ישוב בעולם שיכול היה לבוא במקום אירופה. ההסתדרות הציונית העולמית הבינו שהסתדרות מדינת שתרם לפעולה - תענה. אך כאן מתחילה הבעיה: האם יכולה מדינתנו היום לתת את הסעד הרוחני לגולה שהיא זקוקה לו, ואיזה תנאים היא יכולה לתת?

לא אחזור על דברי אלה שדיברו לפני. אולם, אני רוצה היום לעמוד על השליח ועל הבעיות שמתעוררות בשיגור אנשים, בהחזקת אנשים ובהחזרתם. חלק מראשי החינוך היהודי בעולם יושבים בוועדת החינוך. אלה לא אנשים שאנחנו הורדנו אותם לפני 40 שנה, אלא הם יורדים ותיקים. אבל יש להתחשב במומנט הפסיכולוגי כאשר הם נושאים את הכתם הזה הם גם מעוניינים להוריד אנשים מהארץ; ולא פעם הם מתעודדים יחד אתם כשבנסים להשמיץ שליחים מהארץ שלא בצדק. צריך לומר היום שללא עזרה מישראל וללא עבודה עצומה הן נמצאו בסכנה. צאו וראו מה קורה לאותן המדינות ישראלים עצמם אינם מגיעים לשם. למשל: יש עיר ושמה פטרופוליס בברזיל היום יש שם ישיבה שבה לומדים בני בוער עד גיל 20 שנה. מהם גם מגיעים עשרות לארץ. אך יש לראות שזהו המחנה של היהדות המקרין על כל יהדות אמריקה הדרומית. לאותה ישיבה מגיעים חברי-כנסת, יושב-ראש ההנהלה הציונית ורואים שלישיבה זו מגיעים אולי האנשים הטובים ביותר. כל מי שמגיע לשם מוכרח להיות אינטליגנטי ממדרגה ראשונה כדי שירצה ללכת לשם. ישיבות כאלה מוקמות במקומות רבים בעולם. אבל מה שמגיע לפירסום זה משהו שולי, משמיצים ומביאים לחשומת לב הציבור רק את הדברים הרעים. אבל את הדברים הטובים לא מפרסמים.

זה לא רק עניין של יהדות, כי מי עוסק בחוראה בגולה, ואני מתכוון למורים המקומיים. יש לזכור שזוהי אחת הבעיות החמורות ביותר. אני לא הייתי רוצה להביא לידיעתכם עד היכן מגיע הכאב היהודי במקומות הנידחים. אבל אחרי שאמרתי שרק את הדברים השוליים מפרסמים אני יכול להגיד עד היכן מגיע הכאב היהודי במקומות הנידחים, ולאן דווקא נידחי ישראל באיזה קצה עולם. אבל גם קהילת מכסיקו היא נידחת, וזה

ה. המיאל:

יכול להיות גם בצדפת; שט מצאתי שבמקום מסויים כומר לימד עברית את ילדי ישראל, כי הוא יודע לקרוא ולכתוב עברית - דבר זה קרה בצדפת. דבר זה מאלץ אותנו לפעול גם בכיוון אחר ולא רק לשלוח אנשים מהארץ, כי כאן ישנה המגבלה: אם ישנם מורים טובים - הם דרושים בארץ. אולם מהצד האחר - אנחנו לא נשלח לחו"ל אלא מורים טובים. אני מקבל כאן את ההערה שנשמעה שאם יש מורה טוב בצפון הארץ יש לו אותה זכות לצאת לחו"ל כמו למורה ממרכז הארץ. (מ. גזז אם הוא שרת שנה או שנתיים בצפון ניתן'לו את ניו-יורק). אבל קנה המידה צריך להיות המורה הטוב והמתאים לשליחות. זהו קנה המידה וחברים מורים כאלה.

לכן, כאן בחרנו ללכת בדרך האחרת: להזמין צעירים מחו"ל לבוא לארץ להתחנך בה שנה או שנתיים ולחזור אחר-כך לחו"ל. אנחנו מביאים מאות צעירים כאלה בשנה, כי אנחנו ראינו את התועלת הגדולה שתצמח לנו אם הצעירים האלה ילמדו שנה בישיבה ויחזרו לחו"ל וילכו ישר לבית-הספר, או לבית-הכנסת, הרי אותו צעיר אם הוא היה שנה בארץ הוא כבר איננו אותו צעיר שהיה לפני שנה או שנתיים ושהה בארץ.

בחודש האחרון נסעתי לעשות סקר בשלוש ארצות על-מנת לראות מה קורה עם אותם הצעירים שהיו בארץ והזרו. מצאתי ש-60% מהם נצאים בארץ. אזי, כדאי לנו לעשות את ההשקעה הזו אפילו רק בשביל העובדה שהם נשארים בארץ. בחירת הצעירים האלה היא מאד קטגורית: ישנם רבים שרוצים לבוא, ישנם רבים שאנו רוצים שיבואו והם לא רוצים וצריך לנהל פעולה של שכנוע, של הכנה והסברה כדי למצוא את האנשים הטובים שיבינו את השיבות היציאה לארץ להקופה מסויימת, וחשיבות יציאת המורים הטובים לחו"ל. דרושה דעת קהל לשליחות עליונה וזה צריך להיות תפקידם של אנשי ציבור שיבינו עד כמה דרושים לנו אנשים טובים שיצאו לחו"ל.

הזכיר כבר מר רביד שאם אנחנו לא נווסת את מוסד השליחות ישנה סכנה שיסעו הרבה יותר אנשים ולא יחזרו לארץ. שמעתי כבר שאנשי הקהילות מעוניינים לפתות את המורים הללו שישארו זמן רב יותר, או ישארו בכלל שם. אז יסעו אלה שרוצים לנסוע ולא דווקא אלה שראויים לנסוע.

ההסתדרות הציונית הנהיגה היום שיטה חדשה את הכשרתם של האנשים מראש והדרכתם בעבודה, פיקוח על האנשים תוך כדי עבודתם והכוונתם לאותם היעדים שאנחנו מעוניינים בהם. כל האנשים הנמצאים בחו"ל כיום לא עברו דרך ההסתדרות הציונית ואינם מוסיפים כבוד למדינת ישראל, כל בחו"ל אין מנהיגים בין אלה שבאו דרך ההסתדרות הציונית ואלה הנמצאים שם, ספק בורים; וישנן מחשבות שהם גורמים לנו בזיונות. לכן בא הוויסות של שיגור מורים של ההסתדרות הציונית. אילו לא היה קיים הוויסות הזה של ההסתדרות הציונית צריך היה ליצור אותו והיינו צריכים לכוון אותו.

אני רוצה לומר כמה משפטים על המקומות המזמינים את המורים מהארץ. מקומות אלה משלמים את משכורתם של המורים ואת הוצאות הדרך. לכן, יודעים המקומות בחו"ל שאם יהליפו להם את המורים הם יצטרכו לשאת בהוצאות הדרך של אלה שהוזרים ושל אלה שבאים וסכום זה יכול להגיע ל-10.000 דולר והמקום רוצה לחסוך סכום זה; ובצורה כזו הוא גם מראה לקהילה כיצד הוא הוסך כסף. נוסף לכך, הקהילות חוששות שהן לא חשבנה מורים טובים שהסתגלו כבר לקהילה והקהילה אליהם; ועכשיו באים ועוקרים אותם מהם לאחר שעברו הקופת הרצה.

נוסף לכך, המורים עצמם שהיו בחו"ל מנסים לנסוע בפעם השנייה - בין אם זה דרך מחלקה אחרת, או באופן ישיר

ה. המיאלז:

דרך מוסדות הקהילה. לכן, יש צורך להנחיג איזה שהם נוהלים שיסגרו את הדבר הזה. אמנם, אנחנו משתפים פעולה בין המחלקות ואנחנו הצענו שליח ישנה בארץ תקופה מקבילה לזו שהוא שהה בחו"ל לפני שהוא יוצא לשליחות שניה. כן הצענו שתעשה פעולה מסוימת מצד ההסתדרות הציונית להשפיע על המוסדות המקבילים את המורים שלא יפעלו בניגוד להחלטות המוסדות הלאומיים המוסמכים בארץ. כלומר, ועדת השליחות החליטה שאדם מסוים צריך לחזור לא ימצא שום מוסד בחו"ל שיעסיק אותו בחו"ל. אז אני מבטיח לכם שלא יהיה אף אדם שישאר בחו"ל. כן לא לשלוח מורים לחו"ל כאשר אין להם למה לחזור. כאן אני חושב שיש צורך לבקש את עזרת משרד החינוך והתרבות, או עזרת המדינה לגולה, כי אינני יודע באיזו מידה הדבר יבוא לפרסום. אבל ישנם דברים שמשרד החינוך יכול לעזור. הוא יכול להכין עתודה של מהנכים, למצוא מורים טובים ולהמליץ עליהם, לתת חוות דעת על המורים; כי לאחר שאנחנו מוציאים אותם לחו"ל יש לקלוט חזרה את המורים מחו"ל. מורה היוצא לחו"ל מקבל חופשה ועליו לחזור לאותו בית-ספר ממנו הוא יצא, כי אחרת מתחילה הפגה לאן הוא חוזר - כאן דרושה עזרת משרד החינוך והתרבות בקליטתם של המורים ויש לראות את עבודתם בחו"ל כהמשך ויתקם כאילו הם ממשיכים לפעול בארץ.

אשר לתקופת השליחות - אני חושב

שתקופת השליחות הטובה ביותר היא שלוש שנים, כי רק בשנה השניה מתחיל השליח לפעול כראוי, גם אם הוא יודע את עבודתו, כי הקושי הגדול ביותר זוהי ההסתגלות לחברה החדשה. עליכם לזכור שתמיד ישנה אזכוסיה מסוימת בחינוך. פעם היו אלה הפולנים שרצו בשליחות זו, אחר-כך באו ההונגרים, הרומנים ועוד. היום, רוב השליחים הם מצפון אפריקה מפני שהם גם מאישיים את המשרות האלה בארץ. לכן, גם בצרפת, ארה"ב קנדה ומקומות אחרים נדרשת תקופת הסתגלות. המסירות וכוח העבודה שהם מגלים, ובעיקר, יוצאי תימן הוא מפתיע. אזי, כאשר הוא הסתגל - ואני אינני שולל שליח ישאר שנה רביעית או חמישית. אבל הדבר צריך להעשות לאחר בדיקה, ולאחר ששיכנעו אותנו שרצויה השארתו של השליח לתקופה ארוכה יותר, גם לקהילה, גם לבית-הספר, ולפעמים צריך להתחשב במסיבות מסוימות של השליח עצמו בהן הוא פועל.

מספר השליחים מגיע ל-230 מפני שרוב רובם

של השליחים הם על תשבון הקהילות בחו"ל וחלק בהשתתפות המחלקה. למשל, שליחים היוצאים לצרפת אין בית-הספר בצרפת מסוגל לשלם את כל החזקה. אנחנו משמרים לא לשלוח שליחים טחם, אלא שליחים שיכולים למלא תפקידים מרכזיים. בדרך כלל, אנחנו שולחים מפנה ושני אנשים. המפקח - מפנה על החינוך והאנשים האחרים עוברים ממקום למקום כדי לראות מה נעשה.

אשר למקומות בהם אנחנו פועלים -

כ-200,000 ילדים נמצאים בקשר ישיר או עקיף אתנו. אבל זה נובע לא מפני שאנחנו הולכים למקומות שבהם יש ישובים גדולים. אנחנו ראינו את תפקידנו הראשון להביע לצפון אפריקה ואני זוכר את הגב"גז עוד מאז, כאשר ראיתי אותה וזכרתי איזה תפקידים היא מילאה כשגרשו את יהודי אלג'יר, מרוקו וטנג'ר. אני עצמי הייתי אז בגבול והמוכס היה יהודי והוא הכניס אותי לשם. אנחנו הולכים למקומות הקשים ביותר כמו: הקהילה בפטרופוליס שלשם באים יהודים שמליט אותם שם, ואחר-כך הם מתפזרים לכל הקהילות הקטנות.

מ. גז:

אורחינו הנכבדים,
למרות שאינני מוכנה למחוק אף מלה אחת

מהביקורת שמתחתי כאן לפני שבועיים. לו הייתי רוצה לדבר לעתונות הייתי עושה זאת. אבל איש אינו רשאי לצטט אותי. מי שרוצה לפרסם את

מ. גז:

דבריו בעתונות - העתונות פתוחה לפניו ואל יצטוו אותי, או את איש משרד החוץ. ידעתי שחברת-הכנסת ג. כהן היא שמצאה לנכון להגיד דברים אלה. אני רוצה לדבר בוועדה בחופשיות, כי אני מדברת מתוך כאב עמוק. אחרי הכל, היהודים שבאים לכאן מקריבים את המעמד שהיה להם שם. אבל כאשר שומעים על ההתבוללות מבינים שהעם הגיע למוקדתו אחרי אלפים שנה. איננו יכולים להתחרוף בעושר בונוחיות שישנה שם ואנחנו חייש כאן היי טרוף. כנראה שאנחנו רוצים להשיב את מה שהשטדנו במשך 2000 שנה. ברור, לכל-אחד חושב שהוא ממלא את המקידו לטובת מדינת ישראל וגם המורה חושב כך.

כבר דיבר על כך מר אלון כאשר היה שר החינוך והתרבות ואמר שאנחנו צריכים לשלוח לחו"ל את מיטב המורים אל העם היהודי היקר, אשר אני אוהבת אותו, דואגת לו וחושבת שהוא חלק בלתי נפרד מאתנו. אותו מורה מהצפון שיכול לצאת לחו"ל ולספר לעם היהודי מהי שמירה על גבולות, ומהי קטיושה בקרית שמונה - תרומתו יכולה להיות גדולה.

אשר לענין שהאיש האמריקאי לאמריקה, והצרפתי לצרפת - אני רק יכולה להגיד שאם דני בלוץ יוצא לשליחות לזוינה אני יודעת שזה טוב. אבל אם תחליטו לשלוח לזוינה את ראש עיריית טבעון - זה רע, כי הוא כבר בן 60 שנה. אבל אותו שליח שיוצא ויודע לקיים את מסיבות ליל שבת, הוא יכול גם למלא המקידים אדמיניסטרטיביים אחרים ועוד 10 המקידים שאינם נובעים לו באופן ישיר זהו יכול להועיל בהם. יכול להיות פרופסור-שליח משעמם עד מוות; כי הוא אינו יכול להסביר מהי מדינת ישראל ויכול לנחול כשלון חרוץ. הרמה האינטלקטואלית יכולה להיות לתפארת. אבל מה לעשות אם אנחנו נמצאים במצב כזה כפי שדיברתי עליו לפני שבועיים: ישנם שליחים כאלה ההורסים עבודה של 50 שליחים. יכול להיות שליח אחד כזה והוא הורס את כל העבודה כאשר הוא מספר סיפורים כאלה כפי שסיפרתי כאן בישיבה הקודמת שכולנו יחד אוכלים את הערבים. אני יודעת שהם לא מהמחלקה של מרלה בר-און.

מרלה בר-און הוא ידיד שלי זאינני תוקפת

אותו אישית. אבל אני תוקפת את העובדה שבכספי העם היהודי תומכים בדעות של פרופסור פלשהינאי הדובל במדינה שלישית כאן ועל זכות הערבים על המדינה, ואין מדברים על הזכות שלנו על המדינה הזאת. אזי, אם הוא שינה את דעתו והולך שמאלה - עליו להתפטר מתפקידו. אני רוצה שרוח המחלקה שלו תחזור להיות הרוח של הדעיון הציוני. תפקיד המחלקה שלו לראות את העם היהודי ואיננו מוכנה לוותר על כספי העם היהודי לכל מיני דברים אחרים. אני חושבת שהרעיון הכללי הזה צריך להבדק מיסודו, כי יש לשמור על הענין היקר שלנו: העם היהודי. אלה שרוצים ללכת לחנועות פלישתאיות - ילכו לערבים, הכסף הוא של הפזכנות ושל העם היהודי. לכן, אם יש אדם מוכשר, בעל רמה, היכול למסור דברים ובכשרון ממדרגה ראשונה, הרי איננו מוכנה לסבול יותר מאחר וחלפו 4-5 שנים עם מחלקה כזו כאשר יוצאים אנשים לשליחות הרסניות.

אשר לפרסום - אני מכבדת את חברת-

ג. כהן:

הכנסת מ. גז וכל האחרים שידברו בנושא זה.

אבל עלי לציין שזו הפעם הראשונה שכנסת ישראל העלתה את נושא השליחות פרופר ואת הרוויזיה במוסד השליחים. נושא זה הועלה על-ידי בדברי הביקורת שהשמעתי בכנסת ולא על-ידי אחרים.

ועדת העבודה אינה ועדת החוץ והבטחון,

או ועדה כספית שעל הנושאים הנידונים בוועדות אלה חלה צנזורה. אבל כל

ג. כהן:

נושא אחר איננו טורדי ועד עתה לא טיפלו בו מבחינה ממלכתית של כנסת ישראל. אמרה חברת-הכנסת גז שנציג משרד החוץ נפגע, הרי אותי לא מעניינות הפגיעות. אותי מעניין עם ישראל; ואם על-ידי-כך שמגלים דברים בציבור אפשר לעזור לעם ישראל - אני חושבת שטוב עשיתי. נוסף לכך, יש לי קריטריונים אחרים, כי אני כאיש אופוזיציה באתי ללחום בדברים שליליים. אינני מדברת על רוב השליחים ואינני מדברת על איש זה או אחר. אבל מתפקידי כאיש ציבור לראות מהם הדברים הדורשים תיקון, ואני עושה זאת בכל האמצעים הלגיטימיים. כמובן שיש קומוניקט של הוועדה. אבל אין שום מניעה לגלות מה שנראה לי חשוב.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

ישנו תקנון שעל-פיו אנחנו עובדים. בהתאם לתקנון זה ישיבות הוועדות הן סגורות ואפילו מעל במת הכנסת אסור לצטט דברים שנאמרו בוועדה; על-אחת-כמה - וכמה אדם שמשחתף בישיבות הוועדה אינו יכול לדווח, חברת-הכנסת ג. כהן היתה יכולה לפרסם את מה שרצתה לפרסם מבלי להתייחס לישיבת הוועדה, ובמיוחד לא לצטט חברי ועדה, כי דבר זה מגביל את עבודת הוועדה. אנחנו מדברים באופן חופשי ביותר בוועדה והדברים שנאמרו לא היו מדויקים.

ג. כהן:

אני חושבת שיש לבדוק את האנשים העובדים בשטח ולהביא לעדות את השליחים

והאנשים בשדה.

כששמעתי את מר נרקיס אישרתי לעצמי

את הביקורת העיקרית שהיתה לי, ואשר הביאה אותי לכל ההצעות. אני מכירה את מר נרקיס והבעיה איננה אישית, ודווקא הכנות בה דיבר ואמר שהוא תוצר של מדינת ישראל ולא ידע את המסורת. הוא איננו מחליק דברים בשעה שמר ריבלין מסר את הדברים יותר מעוגלים והדברים ייאמרו לזכותו של מר נרקיס. אולם, אני חושבת שכל הגישה מלכתחילה איננה ציונית וכבר עמדה על כך חברת-הכנסת גז, כי הבעיה כאן איננה של ממשלה זו או אחרת, אלא הבעיה היא איך להביא את עם ישראל, גם את אלה שאינם רוצים לבוא. הגישה צריכה להיות שיש לחבר את כל העניינים שהפרדנו בהם בין שליחים קונסולריים לבין האחרים שהם רק לאינפורמאציה ודיווח על כל מה שקורה במדינת ישראל. לדעתי, אתה עושה עוול, כי ישנם הרבה מאד שליחים שאינם עושים את זה, כלומר זה לא רק למסור אינפורמאציה למי שבא, אלא יש ללכת אליו. אני מציינת את הדברים, כי מי שעומד בראש מחלקת העליה צריך להקדין על כל המחלקה ולאחד את כל הדברים - זוהי התכונה הראשונה, כי התנאי העיקרי היא האמונה שצריכים לעלות לארץ ובאופן סמונטאני וזה היה משפיע. אז היתה צריך פחות לשכנע ופחות להשקיע מאמצים. (ע. נרקיס: את פרשת את דברי רחוק מהמציאות). המלצתי הראשונה היא שבראש המחלקה יעמוד אדם שחושב שבלי עם ישראל איננו יכולים לחיות פה. הפקידנו הראשון לבוא אל אלה שלא רוצים לבוא.

(2) המלצתי הבאה היא שזרושים שליחים

מיוחדים לאינפורמאציה. אבל זרושים שליחים מיוחדים לעשות נפשות לעליה. זהו סוג אחר של שליחים שמאמינים שצריכים לבוא אל אלה שאינם רוצים לעלות. סוג זה של שליחים הוא מיוחד במינו והם צריכים לדווח לא כמה שאלונים הם מילאו ביום, או כמה עולים הם הביאו, אלא כמה ביקורים ושיחות הם קיימו באותו יום, כיצד הגיבו האנשים על רעיון העליה. כן צריכה להיות הפרדה מוחלטת בין פקידים קונסולריים ואחרים.

ג. כחן:

הכשרה של 6 שבועות היא הכשרה מגוחכת.
אני עברתי וחקרתי את השליחים באירלנד ובצרפת עוד כשהייתי סופרת "מעריב"
ואז הם לא עברו כל הכשרה. עכשיו עוברים השליחים הכשרה. לכן, דעתי
היא שצריכה לקום מכללה לשליחים, אשר ככל שהדרישות שלה יהיו יותר קשות יבואו
שליחים יותר טובים. מה אתם עושים לעידוד ביום השליחים בארץ. כאן צריכה
להיות כעין סיסמה של "הטובים לסיים" - מה עושים בנושא זה ומה נעשה במשך
כל 28 השנים?

(3) העלינו כאן את בעיית תנועות הנוער -
זוהי בעיה שדורשת רויזניה. הייתי רוצה לדעת האם החלוקה היא לפי כל תנועה
ואינני יודעת אם "דרור" יסכים לכך? מכל מקום, אלה הם שליחי עליה ויש
הבדל אם הם נשלחים מטעם המשדדים שלכם, או מטעם מוסד מפלגתי - כאן
צריכה להיות רויזניה.

(4) אשר לקבלת השליחים - אני יודעת
על פרוטקציוניזם בקבלה המועמדים ויש לי שמות של אנשים, אשר אינני יודעת
מה היו הקריטריונים לקבלתם.

(5) היתה הצעה לשלוח שליחים מיוחדים
ליורדים פרוטר - באיזו מידה נידון הדבר הזה כהצעה ריאלית ובאיזו מידה
אתם פועלים לניצול האנשים הנמצאים בהו"ל מטעם ההסתדרות, בנקים לנושא הזה
של פעילות בכלל, ובעיקר, בנושא של עליה.

(6) הרבייה מספר השליחים - זה נושא שצריכים
להתייחס אליו באופן קונקרטי, כי יש צורך בשליחים מסוג זה שיילכו להיות רק אנשי
עליה, ציונות וחזון. כן יש צורך בשליחים קונסולריים - פה צריך להיות
קשור למציאות, כשיש פונים רבים צריכים הפקידים הקונסולריים להיות בהתאם.
אבל שליחים מהסוג הראשון, כלומר, משלחות של אנשים מאמינים שיבואו מדי
פעם ויביאו אליהם את הנשק של העם היהודי - במשלחות כאלה יש להרבות. שום
מספר לא יכול להיות רב מדי. האם דיברתם פעם איך לגייס אנשים כאלה? האם
העלתם את השאלה בהסתדרות הציונית, בין אנשי הקהילות ובקרב השליחים, כי לא
בכל מקום אותו מצב. ישנם מקומות שקיים שם אי-היאום בין עבודת השליחים לבין
אנשי ההסתדרות עד כדי חבלה בעבודת השליח - האם אתם יודעים על זה? כי כל
הנושא הזה צריך להיות מופרד מאנשי הקהילות מפני ששם ישנם יורדים מלפני 40
שנה שמעוניינים להוריד את השליחים ואינם מעוניינים בעליה. אנשי קהילות
וההסתדרות אינם יכולים לשמש מופת.

כן הדבר לגבי כל נושא נשואי הערובת והעסקת
יורדים וכל הנושאים האחרים שעוררו כאן - האם ישנה כוונה לעשות רויזניה.
אני שמחה לשמוע על ניצול המורים לאחר שעות עבודתם בנושא זה. שמענו ממר
חמיאל תמונה ביקורתית שלא שמענו מה"ה ריבלין ונרקיס, ולדעתי, רק אדם שיכול
להיות ביקורתי הוא אמין וחוא יכול לעשות משהו גם הלאה.

מ. ריבלין:
אשר לעובדות - שלא תקבל הרושם שזה
נכון. יש לנו עובדות ואני אבקש שלא
להעמיד להצבעה את האמינות שלי. לא אכנס כאן להגדרות מיהו בעל חזון ומי
לא. אני רק רוצה לבקש שהמשך הדיון יתקיים לאחר גמר עצרת הסוכנות, כלומר,
אחרי ה-18.7 ואם אפשר לבקש שהישיבה תתקיים בירושלים.

חאם אנחנו יכולים להביא את מסקנות הוועדה
בנושא שהועלה על-ידי חברת-הכנסת ג. כחץ

מ. דרובלס:

בפני עצרת הסוכנות?

זה נוגע להסתדרות הציונית ולא לסוכנות.

מ. ריבלין:

אנחנו נקיים עוד דיון. אני רק רוצה להגיד
שחברי-הכנסת רשאים להגיד פה כל מה שעם

היו"ר - ש. ארבלי-אלמוזלינו:

לבט. אנחנו איננו חוקרים את האנשים, אלא אנחנו מזמינים אותם, כדי לברר
אתם יחד את כל הדברים הטעונים בירור ולהגיע יחד אתם לסיכומים על-מנת שנוכל
לקדם את הדברים. זכותכם להגיב על הדברים ששמעתם, ובוודאי תגיבו במידה
שישנם דברים לא נכונים - זו זכותכם לעשות זאת מתי שאתם תרצו.

הישיבה ננעלה בשעה 11.10.